

Sylwester Szafarz

Generalna analiza sytuacji

Podobnie jak cały świat również Polki i Polacy ekscytują się coraz bardziej skomplikowaną sytuacją międzynarodową, oraz, w szczególności, licznymi ogniskami napięć, konfliktami zbrojnymi i niszczycielskimi wojnami, jak np. na Ukrainie, w Palestynie, w Sudanie i in. Nie ma pewności, czy współczesne pokolenia doczekają się jeszcze spokojniejszych i pomyślniejszych czasów? Mamy do czynienia z niektórymi bojowo usposobionymi przywódcami, jacy każą mordować i rujnować oraz z takimi, którzy woleliby przywrócić ludziom nadzieję, pokój, bezpieczeństwo oraz lepszą wspólną przyszłość. W takiej to zagmatwanej, skrajnie sprzecznej i bezprecedensowo niebezpiecznej sytuacji międzynarodowej doszło niedawno do spotkania na Alasce, (której północna część jest zaliczana do Arktyki) dwóch Panów Prezydentów: Donalda Trumpa i Władimira Putina.

Amerykański „Newsweek”, z dnia 15.08.2025., ogłosił: „Trump and Putin’s Arctic Chess Game Is About Far More Than Ukraine” („Arktyczna partia szachów Trumpa oraz Putina dotyczyła znacznie poważniejszych spraw niż Ukraina”). Obaj Panowie Prezydenci uwikłani są w niechcianą i wymuszoną wojnę prowadzoną, w przypadku USA, przez ukraińskich pośredników (tzw. proxy war). Obecny Prezydent amerykański daje jednoznacznie do zrozumienia, że to „nie jego wojna”, lecz Joe Bidena, który - tak jak jego poprzednicy - też chciał mieć „swoją wojenkę prezydencką”. Bez wątplenia, taka jest prawda. Faktycznie Donald Trump został „wpuszczony w maliny” przez swego poprzednika i teraz pragnie on wydostać się stamtąd, licząc na pomoc ze strony Prezydenta rosyjskiego oraz... na Pokojową Nagrodę Nobla!? Władimir Putin może mu w tym pomóc, ale za jaką cenę?

Łącznie koło podbiegunowe obejmuje znaczną część Rosji oraz po kawałku Finlandii (Laponii), Szwecji, Norwegii (Svalbard), Danii (Grenlandii), Kanady i USA (Północna Alaska). Mapa w zał. nr [1]. Wybór miejsca obiecującego spotkania „na szczycie” był rzeczywiście bardzo wymowny i nieprzypadkowy. Jak wiadomo, kiedyś Alaska była posiadłością rosyjską, a obecnie jest ona największym stanem USA (o powierzchni 1,5 mln km kw.). Wielu Rosjan nadal tęskni za nią, ale chyba „to se ne vrati” - jak powiadają nasi bracia Czesi. Trzeba jakoś współistnieć i współpracować w takich warunkach, jakie są. Np. rozważany jest amerykański projekt zbudowania tunelu podmorskiego w poprzek Cieśniny Beringa, w którym mogłyby śmigać bardzo szybkie pociągi między Rosją i Ameryką. Poza wszystkim, ogromnie ważne jest strategiczne położenie i znaczenie Arktyki, o czym dobitnie świadczy fakt, że NATO posiada tam wiele baz wojskowych: USA - 10, Norwegia - 15, Kanada - 8, Dania - 5 i Islandia - 1 [2]. (Nota bene: Prezydent Donald Trump pragnie odkupić Grenlandię z uwagi na jej znaczenie strategiczne oraz na otwieranie się, w wyniku ocieplenia klimatu, nowych szlaków żeglugowych na północy). Zaś Rosja jest największym państwem arktycznym o najdłuższej linii brzegowej, wzdłuż której zainstalowano 475 baz wojskowych w ciągu minionych 6 lat. Informację taką opublikował „The Economist” z dnia 03.02.2025. To mówi samo za siebie!

Historycznie rzecz ujmując, amerykanizacja Alaski dokonała się w wyniku jej sprzedaży dokonanej w roku 1867 przez cara Aleksandra II za marną sumę 7,2 mln ówczesnych dolarów (=147 mln obecnych USD). Nie wszyscy zdają sobie sprawę z tego, że centrum Arktyki sensu stricto to nie ląd (jak Antarktyda), lecz Ocean Arktyczny, o powierzchni 14,4 mln km kw. pokryty

lodem [3]. Ta powłoka lodowa szybko znika - uczeni z Korei Płd., Niemiec, Kanady i in. prognozują, że stopi się ona całkowicie w latach 2030 - 2060. Ponadto, uczeni glaciolodzy z różnych krajów oceniają i przestrzegają przed dużo szybszym niż pierwotnie zakładano topnieniem lodów arktycznych. Funkcjonuje już rurociąg z Arktyki do portu Valdez na południu Alaski, skąd ropa naftowa przewożona jest dalej tankowcami do portów zachodniego wybrzeża USA. Odbywane są loty pasażerskie ponad biegunem północnym, np. z Londynu do Tokio, bowiem trasa ta jest krótsza o 1.400 mil (= ok. 2.253 km) od starej trasy poprzez Europę i Azję. Ocean Arktyczny łączy się z Pacyfikiem przez Cieśninę Beringa oraz z Atlantykiem przez Morze Grenlandzkie. Zaś subarktyczna Islandia jest swoistym łącznikiem pomiędzy Arktyką a Europą. Biegun Północny i Morze Arktyczne nie mają właściciela. Obszar Arktyki (ze stolicą w Tromsø) jest 1,5 razy większy od obszaru UE i zamieszkały przez ponad 4 miliony tubylców (Eskimosów, Ewenków, Czukczów, Inuitów, Lapończyków i Nieńców). Noc polarna (ciemności bez światła słonecznego) trwa pół roku. Jagody są jedynymi „owocami” rosnącymi w Arktyce. Odkryto już ogromne zasoby bogactw naturalnych w Arktyce, np.: 90 mld baryłek ropy naftowej, 19 bln m³ gazu ziemnego, 44 mld m³ koncentratu metanu, wielkie złoża węgla kamiennego, rud metali ziem rzadkich, żelaza, ołowiu, miedzi, złota, cyny i in. Ocenia się, że około 15% złóż ropy naftowej i 30% gazu ziemnego nie zostało jeszcze odkrytych. Występują tam także obfite ilości fauny polarnej jak np.: reniferów, fok, lisów, wielorybów, morsów, ryb, skorupiaków i in. Naturalnie, „królem” tej fauny jest biały niedźwiedź polarny, którego lodowa przestrzeń życiowa topnieje dość szybko z powodu ww. ocieplenia klimatu. Czysty lód arktyczny sprzedawany jest w opakowaniach jako... artykuł spożywczy. Poważną słabością Arktyki jest, niestety, niezwykle zagmatwany, niejasny oraz nieuregulowany kompleksowo jej status prawno - międzynarodowy będący swoistą anty podstawą oraz powodem wielu kłótni i sporów. Wszakże pewne nadzieje na lepsze można wiązać z działalnością Rady Arktycznej (Arctic Council) utworzonej w 1996 roku. Skupia ona 8 państw członkowskich (tzw. arktycznych) i 6 organizacji tubylczych. W istniejącej obecnie totalnej gmatwaniu prawnym-bezprawnej dominują dwie teorie (szkoły myślenia): 1. teoria otwartego morza pełnego oraz nieograniczonej wolności żeglugi oraz 2. koncepcja sektorów, zgodnie z którą państwo przylegające do Arktyki może rościć sobie prawo do korzystania z wszystkich tamtejszych obszarów już odkrytych (lub jeszcze nie odkrytych).

Główne elementy sporów

Priorytety w spornych poczynaniach państw arktycznych są następujące: Dania/Grenlandia – prowadzenie badań geologicznych, aby udowodnić, że tzw. Grzbiet Łomonosowa ma połączenie z Grenlandią i uzasadnić w ten sposób duńskie roszczenia do posiadania bieguna północnego i zasobów surowców pod dnem morskim. Kanada – upomina się o tytuł własności północno-zachodniego szlaku morskiego Europa-Azja – krótszego o 5.000 mil morskich od szlaku via kanał sueski oraz dowodzi, że Grzbiet Łomonosowa stanowi przedłużenie szelfu kontynentalnego Kanady. Norwegia, jako pierwsze spośród państw arktycznych uzgodniło z ONZ zasięg i granice swego szelfu kontynentalnego oraz swej wolnej strefy ekonomicznej na Północy. Norwegia nie rywalizuje z innymi o posiadanie tytułu własności bieguna północnego. Svalbard jest zarządzany przez Norwację. Komisja Europejska - jeszcze dnia 20.11.2008. opublikowała komunikat pn.: „UE i region arktyczny”, w którym wyeksponowano założenia dotyczące działalności unijnej w tym regionie, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji i potrzeb tamtejszej ludności, ochrony środowiska naturalnego oraz zrównoważonego wykorzystywania obfitych zasobów. W kolejnym dokumencie unijnym, z dnia 13.10.2021.,

podkreśla się, że cała Arktyka powinna stać się regionem racjonalnej pokojowej współpracy i neutralizowania skutków zmian klimatycznych. W ten to polityczno-merytoryczny sposób UE włączyła się de facto do międzynarodowej rywalizacji o Arktykę i o jej zasoby.

Rosja – rozpościera się aż na 53% długości wybrzeża Oceanu Arktycznego, a 2,5 mln obywateli rosyjskich zamieszkuje na terenach arktycznych. Jeszcze w 2007 r. Rosja przeprowadziła badania (pn. Arktyka 2007) celem udowodnienia, że Grzbiet Łomonosowa stanowi przedłużenie jej szelfu kontynentalnego, przez co znaczny obszar Arktyki powinien stanowić wyłączną strefę ekonomiczną Federacji Rosyjskiej. Znamienne, że w dniu 02.08.2007. ekspedycja rosyjska umieściła flagę państwową w okolicach bieguna północnego (żądanie jego własności?) i dotarła tamże do dna morskiego. Wzdłuż wybrzeża rosyjskiego przebiega północno-wschodni szlak morski między Unią Europejską i krajami Dalekiego Wschodu. Liczne wyspy arktyczne należą do Rosji, np. Ziemia Franciszka Józefa oraz wiele innych. Port w Murmańsku (dzięki ciepłemu prądowi oceanicznemu Golf Stream) nie zamarza, z reguły, przez okrągły rok. Przedmiotem szczególnego zainteresowania Rosji jest dostęp do minerałów arktycznych i korzystanie z transportu na północnych szlakach morskich. Fachowcy rosyjscy ubolewają, że szybko niszczone jest kriosfera (część hydrosfery), szczególnie zamrożonego śniegu, lodów morskich, lodowców, powłoki lodowej i wiecznej zmarzliny. Ponadto, państwa, których terytoria dochodzą do Oceanu Arktycznego (USA, Rosja, Norwegia, Dania i Kanada), wysuwają roszczenia w stosunku do obszarów Arktyki leżących poza ustaloną strefą o szerokości 200 mil morskich. Co więcej, wymienione państwa chciałyby traktować określone części Oceanu Arktycznego jako swoje wody wewnętrzne (terytorialne) o szerokości 12 mil morskich (ok. 22 km), co budzi ostre kontrowersje dotyczące żeglugi międzynarodowej na tych wodach.

Dnia 22.08.2025. agencja TASS opublikowała wypowiedź chińskiego uczonego z Szanghaju, prof. Zhang Yao, który stwierdził, że Stany Zjednoczone dążą do utworzenia swej hegemonistycznej ostoji w Arktyce, co kryłoby w sobie ryzyko poważnego i groźnego konfliktu w tym regionie, zwłaszcza, że USA zmierzają do uzyskania tam przewagi strategicznej nad Rosją. Tego rodzaju rywalizacja wielkomocarstwowa groziłaby również stopniowym przekształceniem się w konfrontację geopolityczną oraz uruchomieniem procesu militaryzacji Arktyki. Ponadto, kierownictwo amerykańskie ocenia, że współpraca chińsko-rosyjska na obszarze Arktyki stanowi zagrożenie (threat) dla USA i dla NATO, ale nie rezygnuje ze współpracy z Rosją, np. we wspólnym zagospodarowaniu złóż gazu skroplonego na Alasce. Prawdą jest, że poza jurysdykcją krajową, analizowane obszary sporne podlegają również normom i przepisom prawa międzynarodowego, z których wynika, m.in., że biegun północny oraz Ocean Arktyczny nie są własnością żadnego państwa. Normy tego prawa wyznaczają jednoznacznie 3 strefy morskie: - morze terytorialne o szerokości 12 mil morskich (ok. 22 km); - strefa przylegająca do lądu (24 mile = ok. 44 km) oraz wyłączna strefa ekonomiczna o szerokości 200 mil morskich (= 370,4 km), w której można poszukiwać i wydobywać surowce oraz badać i eksploatować również inne zasoby naturalne Arktyki. Polska ma prawo do prowadzenia badań naukowych w swej całorocznej stacji polarnej na Spitzbergenie (Hornsund).

Chińska polityka arktyczna

Nowym zjawiskiem na skalę światową staje się rosnące zainteresowanie Chin Ludowych dynamicznym rozwijaniem ich działalności na omawianych obszarach północno-polarnych. Kwestii tej, zmieniającej układ sił w Arktyce, poświęcam szczególną uwagę w niniejszym

opracowaniu. W swych staraniach Chiny określają się mianem „państwa zbliżonego do Arktyki” („Near-Arctic State”). Jeszcze do niedawna wielkie mocarstwo chińskie było raczej ostrożne w tych poczynaniach, ale, już w lipcu/sierpniu 2024 r., 3 lodołamacze chińskie: Xuelong 2 (Śnieżny Smok 2), Ji Di i Zhong Shan Da Xue Ji Di dotarły do Arktyki. Taki był tam chiński praktyczny debiut makro. W ślad za tym, w październiku 2024 r., rosyjska agencja prasowa RIA Nowosti zatytułowała następująco swój komentarz: „Arktyka staje się chińska” („China’s Arctic Turn”). To znamienne stwierdzenie, choć staje się ona chińska niezbyt szybko, czyli nie od razu. Bowiem także w sprawach arktycznych kierownictwo chińskie postępuje metodycznie, skutecznie i z rozważą. Zwiększono obsadę ambasady ChRL w islandzkim Reykjavíku, natomiast, w 2013 r., ChRL uzyskała status obserwatora w Radzie Arktycznej (Arctic Council). Poczynając od 2004 r. Chiny posiadają swą stację naukowo-badawczą Ny-Alesund na norweskim Svalbardzie, zaś w roku 2018 uruchomiły one analogiczną stację (China Icelandic Arctic Observatory) w Karholl, Islandia.

Nieco później, w 2014 r., przewodniczący Xi Jinping zapowiedział, że „Chiny zamierzają zostać również wielkim mocarstwem polarnym”, chociażby z tego względu, że poprzez Ocean Arktyczny poprowadzi III nowy szlak jedwabny czyli B&RI = Belt&Road Initiative (I szlak wiedzie, tradycyjnie, przez Azję Środkową, a II- morski łączy Pacyfik z Morzem Śródziemnym). Przedmiotem szczególnego zainteresowania Chin w stosunkach z państwami arktycznymi w obrębie całego kręgu polarnego są następujące kluczowe dziedziny działalności gospodarczej oraz innej: przedsięwzięcia infrastrukturalne, główne wojskowe aspekty bezpieczeństwa, badania naukowe, oraz wydobywanie surowców mineralnych itp. W tych poczynaniach Chiny korzystają z konkretnego poparcia ze strony Rosji, zwłaszcza w zakresie wspólnego patrolowania granic, zarządzania Arktyką, aktywizacji współpracy na obszarach rosyjskiej strefy arktycznej oraz na północnym szlaku morskim. W kwietniu 2023 r. zawarto w Murmańsku porozumienie chińsko-rosyjskie ws. zwalczania terroryzmu, nielegalnej migracji i kłusowniczych połowów, a także wspólnych patroli okrętów wojennych oraz samolotów bojowych w pobliżu... Alaski, co jest wysoce znamienne! Polityka chińska w analizowanych przedmiotowych sprawach morsko-oceanicznych bazuje na dwóch kluczowych zasadach: internacjonalizacji Arktyki oraz nacjonalizacji Morza Południowochińskiego.

Dnia 26.01.2018. agencja Xinhua opublikowała fundamentalny dokument rządowy (white paper) zatytułowany „China’s Arctic Policy”; jego pełny tekst zawarty jest w załączniku [4]. Jest to dokument o kompleksowym i o unikalnym znaczeniu zawierający rozważania dotyczące arktycznych interesów, ocen i propozycji Chin oraz kontekstu reszty świata. Uwzględnienie tych ocen, a także urzeczywistnienie propozycji chińskich byłoby radykalnym krokiem w kierunku ustabilizowania, ozdrowienia i naprawy pogarszającej się sytuacji arktycznej. Piszę te słowa bez odrobiny przesady oraz bez chęci przypodobania się Chińczykom. Już sam spis treści dokumentu obrazuje jego nowatorskie walory merytoryczne. Oto one: wstęp i zakończenie: I część - Sytuacja w Arktyce i ostatnie zmiany; II część - Chiny i Arktyka; III część - Cele polityki chińskiej i podstawowe zasady dot. Arktyki; IV część - polityka i stanowiska ChRL w sprawach arktycznych. Obok tych głównych części tematycznych występują także rozdziały szczegółowe: rozdział 1 - doskonalenie badań i rozumienia Arktyki; rozdział 2 - ochrona środowiska naturalnego, Arktyka i poczynania w kwestii zmian klimatycznych; rozdział 3 - racjonalne korzystanie z zasobów Arktyki zgonie z prawem; rozdział 4 - aktywne uczestniczenie w zarządzaniu Arktyką w ramach współpracy międzynarodowej; i wreszcie rozdział 5 - utrwalanie pokoju i stabilizacji w całej Arktyce.

Zapoznanie się Szanownych Czytelników z załączonym pełnym tekstem dokumentu, do czego

gorąco zachęcam, umożliwi dogłębne zapoznanie się z innowacyjnymi planami i propozycjami chińskimi. Natomiast poniżej wymieniam jedynie jego najważniejsze treści. I tak, Arktyka nabiera coraz większego znaczenia na arenie międzynarodowej ze względów strategicznych, gospodarczych, badawczych i in. oraz z uwagi na potrzebę ochrony środowiska naturalnego, optymalnego korzystania ze szlaków morskich i z zasobów naturalnych. Istotne znaczenie ma też fakt, że systematycznie zwiększa się zainteresowanie Arktyką wśród państw z poza tego regionu, co wywołuje określone konsekwencje globalne. Koniecznością jest polepszenie zarządzania sprawami arktycznymi w obecnej sytuacji, w której ten region, o powierzchni 21 mln km kw., nie dysponuje jeszcze kompleksowym traktatem regulującym całokształt jego spraw. Wprawdzie zainteresowane państwa nie należące do regionu arktycznego pozbawione są suwerenności terytorialnej nad nim, ale mają prawo do prowadzenia badań naukowych, do żeglugi i do przelotów, do rybołówstwa, do poszukiwania złóż mineralnych oraz do instalowania rurociągów i kabli podmorskich.

Dokonują się coraz szybsze zmiany w środowisku naturalnym Arktyki. Ocieplenie klimatu przyspiesza topnienie lodów i zwiększa jego efekty. W analizowanym dokumencie eksponuje się fakt, że do połowy bieżącego stulecia, a nawet jeszcze wcześniej, zniknie pokrywa lodowa na Oceanie Arktycznym. Proces topnienia sprawia jednocześnie, że w sposób zasadniczy zmieniają się warunki zagospodarowania obszarów arktycznych. Wprawdzie ulepszą się warunki żeglowania na szlaku północnym (polarnym), ale zwiększy się jednocześnie zagrożenie dla środowiska naturalnego oraz pogorszenie warunków bytowania tubylców. Przemiany te wpływają również na klimat, na rozwój i na środowisko naturalne Chin – mimo że to wielkie mocarstwo jest tylko oraz aż „Near-Arctic State”. Jednocześnie, jako stały członek Rady Bezpieczeństwa ONZ, ChRL opowiada się zdecydowanie za umacnianiem pokoju i bezpieczeństwa na obszarach arktycznych i polarnych w ogólności. Poczynając od roku 1999 Chiny zrealizowały wiele ekspedycji naukowo-badawczych (8 tylko do roku 2017) na obszarach Arktyki z wykorzystaniem m.in. ww. lodolamacza Xue Long, uzyskały status państwa-observatora w łonie Rady Arktycznej, a przedsiębiorstwa chińskie aktywizują się coraz bardziej na rynku arktycznym. Jako pierwsze państwo azjatyckie Chiny zorganizowały (w 2005 r.) konferencję na szczycie poświęconą nauce i badaniom arktycznym. Ważne znaczenie ma także działalność chińska celem utworzenia północnego „Pasa i Szlaku” czyli nowego morskiego szlaku jedwabnego.

Główne cele polityczne makro Chin wobec Arktyki określone zostały w następujący sposób w omawianym dokumencie: - lepiej rozumieć, poprzez badania, chronić i rozwijać w sposób zrównoważony ten unikalny region z zastosowaniem innowacji oraz najnowszych technologii; - eksploatować i gospodarować racjonalnie arktycznymi zasobami naturalnymi; - uczestniczyć w zarządzaniu Arktyką zgodnie z prawem międzynarodowym, Kartą Narodów Zjednoczonych i zawartymi traktatami; - szanować wspólne interesy wszystkich państw na zasadach wzajemności (win-win cooperation); - reagować efektywnie na zmiany klimatyczne; - ochraniać środowisko naturalne oraz dorobek kulturalny tubylców oraz poprawiać warunki ich bytowania; - reagować odpowiednio na tradycyjne i nietradycyjne zagrożenia wobec bezpieczeństwa; - zapewnić harmonijne współistnienie pomiędzy człowiekiem przyrodą; - uznać zasadę zrównoważonego rozwoju Arktyki (ang. sustainable development) za nadrzędne kryterium jej postępu społeczno-gospodarczego.

W chińskim dokumencie rządowym wymienia się 9 priorytetowych celów i zasad, które powinny przyświecać ChRL oraz innym uczestnikom współpracy polarno-arktycznej, a mianowicie: 1. W badaniach arktycznych należy stosować metodologię naukową oraz sprzęt „przyjazny wobec

środowiska naturalnego człowieka”; 2. Chiny popierają starania państw arktycznych celem zmniejszenia substancji zanieczyszczających i trujących w wodach (np. odpady i odchody ze statków) oraz obniżenia skali zanieczyszczania powietrza. Chodzi przy tym o ochronę fauny i flory oraz różnorodności biologicznej (biodiversity) i o zmniejszanie wpływu ww. negatywów na arktyczne i światowe zmiany klimatyczne, na wędrówki migrującego ptactwa itp. 3. Należy korzystać z zasobów naturalnych zgodnie z normami prawa i z postanowieniami traktatowymi oraz w trosce o ochronę interesów tubylców; 4. Racjonalne korzystanie z ułatwień powodowanych przez ocieplenie klimatu w stosunku do tamtejszych szlaków morskich (północno-wschodniego, północno-zachodniego oraz środkowego), co powinno znacznie poprawić i zapewnić swobodę żeglugi wszystkim zainteresowanym; 5. Chiny szanują suwerenne uprawnienia państw arktycznych ws. wydobywania surowców mineralnych, np. ropy naftowej, gazu ziemnego i innych, oraz deklarują współpracę z nimi, szczególnie w dziedzinie korzystania z obfitego wiatru geotermalnego, innych zasobów czystej energii oraz technologii z niewielkim zużyciem węgla; 6. Rybołówstwo arktyczne stanowi nową przyszłościową dziedzinę działalności gospodarczej wymagającą ochrony oraz eksploataowania jej w racjonalny i naukowy sposób; 7. Zauważalny jest już rozwój turystyki arktycznej (szczególnie tzw. ecotourism), co wymaga zapewnienia bezpieczeństwa turystom i poszanowania wobec kulturalnego dorobku tubylców; 8. Chiny deklarują swój czynny udział w zarządzaniu sprawami arktycznymi w ramach współpracy międzynarodowej - zgodnie z normami Karty Narodów Zjednoczonych i z postanowieniami konwencji o prawie morza (UNCLOS) oraz z chińską strategią globalnej współpracy społecznej, budowania nowego sprawiedliwego ładu międzynarodowego, realizacji Inicjatywy Pasa i Szlaku oraz wspólnej przyszłości dla wszystkich, a także budowania „błękitnego szlaku morskiego łączącego ChRL z UE” poprzez Ocean Arktyczny („to build a blue economic passage linking China with the EU via Arctic Ocean”). 9. Najważniejsze priorytety chińsko-arktyczne to: badania naukowe, ochrona środowiska, racjonalne korzystanie z zasobów, zarządzanie zgodnie z prawem, współpraca międzynarodowa w duchu wzajemnego poszanowania, pokoju, bezpieczeństwa i stabilnego ładu arktycznego.

Niepewna przyszłość Arktyki

Obecny status materialny i prawny Arktyki charakteryzują co najmniej dwie podwójne i sprzeczne tendencje: 1. Zwiększa się liczba państw nie arktycznych coraz bardziej zainteresowanych „rynkiem” Morza Arktycznego i obszaru w kręgu polarnym oraz 2. Natomiast anachroniczny przestarzały system własnościowy i prawny nijak nie pasuje już do współczesnych (i do przyszłych) realiów. Drugi rodzaj sprzeczności polega na tym, że mocarstwa i państwa zachodnie prezentują podejście egocentryczne i jednostronne wobec Arktyki; natomiast mocarstwa i państwa wschodnie są zwolennikami uniwersalizmu oraz wielostronności w tej sprawie. Stąd wynika wniosek, iż bez zmodernizowania arktycznego systemu materialno-prawnego nie udałoby się uregulować i rozwiązać coraz bardziej komplikujących się uwarunkowań samej Arktyki i jej otoczenia. W świetle powyższych stwierdzeń, analiz, priorytetów i propozycji chińskich można dojść do jednoznacznego wniosku, iż kompleksowa oraz innowacyjna polityka arktyczna ChRL prowadzona jest najwyraźniej, i bardzo słusznie, w szerokim kontekście międzynarodowym. Pamiętajmy, że w Arktyce splatają się interesy kilku wielkich mocarstw światowych, także nuklearnych. Ośmielam się mówić wręcz o pozytywnej globalizacji arktycznej polityki chińskiej, dzięki czemu Arktyka nie zostanie

przekształcona w kolejne ognisko starć, konfliktów, wrogiej rywalizacji, militaryzacji i neokolonializmu. W tym duchu, Chiny odgrywają konstruktywną rolę w Międzynarodowej Organizacji Morskiej, uczestniczą w konferencjach na temat rybołówstwa w Arktyce, a także w działalności wielu organizacji pozarządowych zajmujących się problematyką arktyczną, uczestniczą w pracach Rady Arktycznej jako jej obserwator akredytowany itp. Słowem, Chiny opowiadają się za współpracą dwustronną i wielostronną ze wszystkimi zainteresowanymi partnerami i we wszystkich możliwych dziedzinach.

Chodzi, np. o tworzenie partnerskich powiązań kooperacyjnych między państwami arktycznymi i nie arktycznymi, o prowadzenie przez Chiny negocjacji w sprawach arktycznych z USA, z Rosją i także z Islandią oraz z W. Brytanią, z Francją i in. W roku 2016 Chiny nawiązały owocny dialog w tych kwestiach z Japonią i z Koreą Południową. Jak wspomniałem, owe poczynania Chin prowadzone są w duchu pokoju i stabilności, budowania nowego pokojowego i sprawiedliwego ładu międzynarodowego oraz wzajemnie korzystnej współpracy w Arktyce. ChRL apeluje nieprzerwanie o pokojową współpracę i o pokojowe regulowanie sprzeczności i sporów szczególnie w takich kwestiach, jak: badania morskie i powietrzne, ratownictwo, wczesne ostrzeganie o niebezpieczeństwach, reagowanie na nagłe wydarzenia, wymiana informacji zwłaszcza w kwestiach zagrożeń i wyzwań, nieszczęśliwych wypadków, skażenia środowiska naturalnego oraz aktów przestępczości na morzu. Chiny oraz sojusznicy arktyczni nie arktyczni są zdecydowanie przekonani, że ich i całej ludzkości przyszłość jest uzależniona od pozytywnego rozwiązania wyżej wspomnianych i wielu innych ważnych problemów. Bez wątpienia, nie jest to zdanie proste i łatwe, ale innego dobrego wyjścia z obecnej patowej, wręcz konfliktowej sytuacji nie ma! Dlatego też urzeczywistnienie zadań, rozwiązań i celów proponowanych przez Chiny pozwoliłoby nie dopuścić do powstania groźnego arktycznego węzła gordyjskiego na pełną skalę oraz umożliwić zamianę ww. niepewnej przyszłości na prawie pewną!

Jak wiadomo, neoliberalowie oraz inni pretendenci do samowolnego panowania nad światem doprowadzili go w efekcie do nieustannych kryzysów, jak np. politycznego, strategicznego, ekonomicznego, społecznego, zdrowotnego, ekologicznego, moralnego oraz wielu innych. Nasza nękana tym cywilizacja tonie coraz bardziej w odmętach nierozwiązanych spraw makro i mikro, które stanowią zagrożenie nie tylko dla jej przyszłego rozwoju lecz również dla życia na planecie Ziemia.

Poza tym, rozwiązywanie problemów arktycznych komplikuje się coraz bardziej, bowiem, jak wspomniałem powyżej, zwiększa się liczba państw nie arktycznych zainteresowanych działalnością wszelaką na tych obszarach (np. Chiny). Z powyższej analizy wynika również fakt, że do spraw wymagających pilnych rozwiązań można zaliczyć, niestety, także opisany powyżej arktyczny bałagan teoretyczno-praktyczny powodowany przez wspomnianych staromodnych decydentów. Mam nadzieję, że nie stanie się on zarzewiem nowych napięć regionalnych i globalnych, czy nawet przepychanek wojennych. Jest już późno, ale jeszcze nie za późno, żeby przekształcić Arktykę oraz jej niezmiernie bogactwa w ostoję trwałego pokoju, niezawodnego bezpieczeństwa i wzajemnie korzystnej współpracy. Zobaczmy, czy, jak i kiedy to może oraz powinno koniecznie się udać?

Sylwester Szafarz

Odnosiłki:

[1]. Por. Arctic Region (mapa, źródło: Internet);

[2]. Źródło: biuletyn Agencji TASS z dnia 14.08.2025.; (z Internetu);

[3]. Arctic Sea Ice Extent z dnia 12.08.2025. Źródło: National Snow and Ice Data Center, University of Colorado, USA;

[4]. Full text: China's Arctic Policy, dokument rządowy; źródło: agencja Xinhua, z dnia 26.01.2018..